

Heemkring BKW – Sint-Martens-Bodegem

Bodegem in vroegere tijden nr. 13 – 2019

Beleyden tijdens de 17^e eeuw, het onderhoud van wegen en waterlopen.

Beleyden vormen een bijzonder vertelwaardig onderwerp uit het dagelijks leven van onze voorouders. De term klinkt ietwat misleidend: *beleyden* betreft een procedure ter controle van het onderhoud van wegen en waterlopen. Men keek in het bijzonder toe op het in stand houden van de afmetingen van deze wegen, evenals het onderhoud van aanpalende constructies van algemeen nut (zoals bruggen en sommige omheiningen) en dat natuurlijk aangroeiende hindernissen (van onkruid en andere spontane begroeiing) tijdig werden weggeruimd.

Ter ontrading van inbreuken op de geldende verordeningen en om ervan te verzekeren dat onderhoudswerken spontaan zouden worden uitgevoerd, konden de inspecteurs desnoods boetes opleggen. In tegenstelling tot de hedendaagse praktijk om het onderhoud van wegen als een taak van de overheid te beschouwen, berustte die verantwoordelijkheid tijdens het *Ancien Régime* haast volledig bij de particuliere eigenaar. Van diegene die met zijn grondbezit aan de gemeenschappelijke wegen of waterlopen paalde, werd verwacht dat hij het zich opdringende onderhoud op eigen kosten, en op tijd en stond, ter harte nam.

Met betrekking tot de *beleyden* hebben de Bodegemse dorpsheren dan ook meerdere richtlijnen uitgevaardigd, die bovendien werden aangevuld met algemeen geldende verordeningen vanwege het landsbestuur.

De heerlijke instructie uit 1609.

De beide dorpsheren, Philips Maes (heer VAN Bodegem, 1606-1620) en Jan de Walsche (heer IN Bodegem, 1594-1621) introduceerden gezamenlijk met de *Instructie* van 27 juni 1609 nieuwe maatregelen aangaande de *beleyden*.¹

De richtlijnen waren in de eerste plaats bestemd voor die uitvoerders van de *beleyden*: de schepenen, griffiers en de kerk- en armenmeesters. Zij worden in de *Instructie* ook op het blijvend belang gewezen van de aloude landcharters van Wouter van Bodegem (1279) en Hendrik van Leuven (Gaasbeek, 1284):

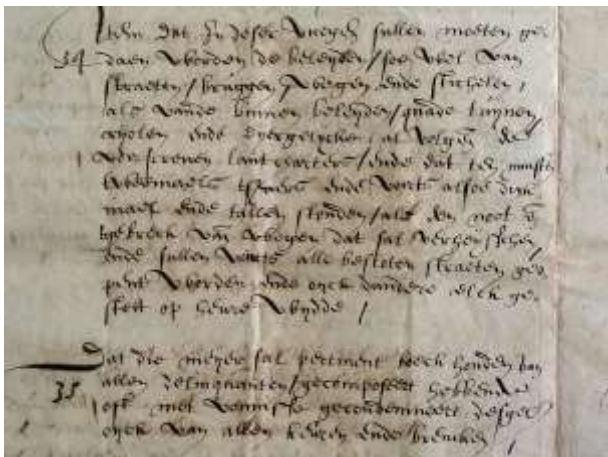
Bovendien sullen d'officiers ende Wethouders ghehouden sijn t'onderhouden ende achtervolghen de Lantcharters soo van Gaesbeke dienende voor den heeren van Bodeghem, als den Charte ghemaect bij heer Hendrick van Loven ende verleendt aenden heere Wouter van Bodeghem, Ridder.

Omdat men geen onwetendheid zou kunnen voorwenden (*opdat sij daervan egeene Ignorantiën souden pretenderen*) over de draagwijdte van de verorde-

¹ RA Leuven, best. 51/2 nr. 9767. De instructie werd van kracht vanaf 27 juni 1609, maar de voorheen al door Philips Maes ondertekende ontwerpakte dateert van een tweetal weken vroeger (15 juni 1609).

ningen, werd voorlezing opgelegd van de aanbelangende landsheerlijke *plakkaten*. Het voorwerp van de *beleyden* wordt ook omstandig omschreven: *soo wel van straeten, bruggen, weghen ende stichelen* [= muurtjes ter afpaling van een gracht of waterloop], *als van de binnen beleyden, quaede tuynen* [= slecht onderhouden hagen of wilde begroeiing], *riolen ende dyergelijcke*.

Minstens tweemaal per jaar werd er een controle georganiseerd: *ende voorts alsoo dickmaels ende t'allen stonde als den noot ende t'gebreck van de weghen dat zal verheyschen ende sullen voorts allen besloten straeten gheopent worden ende oyck dander elck gestelt op heure wijdde*.

RA Leuven, best. 51/2 nr. 9767.

De *Instructie* van 15 juni 1609 belande verscheidene aspecten van het dagelijks bestuur van de heerlijkheid. De *beleyden* maken daarin het onderwerp uit van de rubrieken 34, 35 en 36 (zie foto hierboven):

Nr. 34 *Item dat in deser vuegen sullen moeten gedaen worden de beleyden, soo wel van straeten, bruggen, weghen ende stichelen, als vande binnen beleyden, quade tuynen, ryolen ende dyergelycke, al volgende devoorscreven lantcharters, ende dat ten minsten tweemaels tsaers ende voorts alsoe dickmael ende tallen stonden, als den noot ende tgebreck vande wegen dat sal verheysschen, ende sullen voirts alle besloten straeten geopent worden ende oyck dandere elck gestelt op heure wijdde.*

Nr. 35 *Dat die meyer sal pertinent boeck houden van allen delinquanten, gecom-poseert hebbende oft met*

vonnisse gecondemneert desgelijcx oyck van allen keuren ende breucken

Nr. 36 *Ende die pretere sal aen den selven meyer telcken overdraegen allen die ghene bij hem gecallengiert, oyck om gestelt te worden opt voirseyde boeck.*

De meier diende tevens een *beleydeboek* bij te houden, waarin de overtredingen en de opgelegde boetes werden opgetekend. De *preter* [= een gewapend, maar ook administratief ambtenaar, te vergelijken met een veldwachter] hield de meier op de hoogte van diegenen die werden *ghecalengiert* [= gedagvaard om te verschijnen voor de schepenbank] en van de overtredingen die in het *beleydeboek* waren opgenomen.

Het plakkaat uit 1628.

Onder de *Infante* Isabella van Spanje (1621-1633) werd een bijzondere verordening uitgebracht, het zogenoemde *Placcaet op het stuck van beleyden*, uitgevaardigd te Brussel op 10 juni 1628. De wettekst was in de eerste plaats bestemd voor rentmeesters en drossaards uit het hertogdom Brabant en bestond uit

22 artikelen. Het inleidend artikel ordonneert dat het plakkaat op de eerste zondag van de maand mei moest bekend gemaakt worden, op een plaats waar het meeste volk samenkwam. Meestal werden dergelijke plakkatens dan ook op de kerkdeur aangeplakt.

Voorts beveelt men in naam van de landvoogdes dat de wegen en waterlopen binnen de drie weken zodanig dienen hersteld te zijn dat *de waeghens ende kerren te peerde ende te voet sonder onghemack moghen passeren*. Vervolgens was het de taak van *den Officier ordinaris die van oudts gewoon is in elcke plaetse die visitatie te doen* om bij inbreuken een gepaste boete op te leggen. Verzuimde deze officier zijn taak dan zouden de Rentmeesters van de Domeinen binnen de veertien dagen in hun plaats en op hun kosten optreden *ten dobbelen coste ende bovendien hunne vacatien* [= tijdsgebruik en verplaatsingskosten] *rekenen*. In het voorkomend geval moesten de rentmeesters binnen een termijn van acht dagen een verslag uitbrengen aan de Raad en Procureur van Brabant *op pene van vierentwintich Rinsguldens*.

Het toezicht op de staat van de wegen en de waterlopen verliep hoofdzakelijk tijdens de maand mei. Dat is best te begrijpen, want na de winterperiode en de voorjaarsbuien van maart en april, bevonden de overwegend nog onverharde wegen zich veelal in een allerbelabberste toestand. Het aantal zogenoemde *quaede gaten of slaeghen* was niet te tellen.

Brief van Jan de Walsche (1609)

In het licht van een voorgenomen *beleyde* schrijft Jan de Walsche, mede in naam van zijn neef Philips Maes, op 20 mei 1609 volgende brief aan zijn dorpsgenoten:

Leersaeme goede vrinden.

Alsoo Ick met mijnen Neve Heere Philips Maes Riddere, etca., als hooge heere van Bodeghem, geresolveert hebbe nopende t'beley van de wegen, etca., daer aff den ordinarissen tijt van beleyen compt t'overloopen ende de straeten ende wegen ongemaect blijven, soo en sult niet laeten met den Meyer off in sijne absentie onsen

pretere hans Mostinck den welcken wij daer toe committeren bij desen sonder consequentie voor dese reyse, alle het Dorp doore, omme te gaene ende te visiteren alle straten, wegen, bruggen, waterlopen ende heymen Ende soo waer de voorschreven Meyer off den voorschreven gecommitteerde UL [= U Lieden] op maenen sal nopende de gebreken ende faulten, soo sult UL oordeel daer over geven ende wijsen vonnisse van te wesen faulte off egeene sonder simulatie off verdragh volgende den eedt die ghij Lieden aen ons als heere van ende In Bodeghem gedaen hebt, ende wilt op heden na den noene beginnen om te gaene Ende sult voor d'erst het kerckhoff lanck den poel op trecken naer den ronnenbosch, houden de groote straete ende soo voorts het quartier van Wolffsem aff beleyden voor heden alsoo verre alst mogelijk is, hier Inne en weest in geen gebreke ende een Iegelijck volghe den Eedt die hij gedaen heeft, hiermede weest den heere bevolen van mijn huuse tot Bodeghem desen twintichsten mey seshien hondert neghen

Hoewel de edele dorpsheer zijn onderdanen als *leerzaam* aanschrijft, valt het op dat zij het niet nodig vonden om te verschijnen op de bevolen rondgang van 20 mei *na den noene*. Mogelijk wilde men nog enig respijt aan de bevolking gunnen, maar de verantwoordelijken duiken pas drie dagen later op: Jooris Palsterman, vergezeld van de schepenen Jan Mertens, Matthijs Batens, Peeter Meert en Peeter de Raedt. Hun rondgang begon vanaf *den poel staende op den driesch voer de neercamme*, verder langs de *ghemeyne straete van Bodeghem naer Bruessele of Personaetstraete* (de vroegere Brusselstraat) en liep naar Rondenbos, om te eindigen op het gehucht Wolsem.

Twee dagen later, op 25 mei, *continueren* zij de inspectietocht in de Oosthoek en de wijk rondom Castelhof en de watermolen. Men ging van huis tot huis en meldde zich aan de voordeur *metten clepel ende clincke*. Stond er geen woning op het betrokken perceel, dan gebruikte men de uitdrukking *metten rische ende rijs*, verwijzend naar de plantengroei op het betrokken grondstuk.

Bij het opleggen van bekeuringen ontzag men niemand. Net als de gewone landman, konden ook dorpsheren, notabelen, pachters, ja zelfs de dorpspastoor, evenredig bestraft worden voor nalatigheden. Op die manier kwam zelfs de abdis van Groot-Bijgaarden in het *beleydeboeck* terecht, omdat het kloostergoed bij Rondenbos *veele quaede slaeghen* telde.

Zelfs dorpsheer Jan de Walsche wordt op de vingers getikt: *d'oude beke ghelegghen in den langhenbroeck meersch bevonden ongheruymp ende bijnaer toe te sijne ende overmidts eenighe schaede soudon connen lijden doer het nyet affloopen vanden watere ende doerdyen het selve water oock dient totten moelen (...). Item aende straete tusschen den maelvijver ende langhenbroeck bevonden eene riele neffens de selve straete nyet gheruymp (...)* ende de maelbeke van aen den nieuwen vijver tot aen den moelen oock nyet gheruymp.

Hoe meer eigendommen men bezat of huurde, hoe groter de kans om betrapt te worden. Dat ondervond ook Jacob Batens (cit. 1609), pachter op het uitgestrekte Personaatsgoed, omdat hij *de riolen ende watergrechten neffens de straete aen het personaetgoet nyet behoirelijck gheruymp ende ghemaect heeft*.

Recordhouder in het aantal bekeuringen is Philippus Schoonjans (†1660), brouwer in de Neercamme bij *den Driesch*.² Tijdens de periode 1638-1657 werd hij voor 25 inbreuken bestraft. Omdat er toen nog geen gemeentehuis bestond, hielden meier en schepenen *ten sijnen huuse* hun vergaderingen. De boete varieerde tussen één en vijf Rijnsgulden, naargelang het om een *cleyne ofte groote faulte* ging.

Op den duur werden *beleyden* als een extra inkomstenbron benut voor de heerlijkheid. Sommige meiers legden er zelfs opmerkelijk veel ijver voor aan de dag. Het leidde tot vinnige rechtszaken voor de Raad van Brabant. **Carel van Droogenbroeck** weigerde halsstarrig een boete te betalen van 20 stuivers bij de *beleyde* van 19 mei 1693. Hij daagt ook niet op een rechtzitting, zodat de rechter *den gedaeghde condemneert tot dien in de costen*

hieromme geresen die begroot sijn met dese acte op ende ter somme van elffrinsguldens vijfthien stuyvers en halven. De koppigheid de overtreder kwam hem dus duur te staan. In plaats van de oorspronkelijke 20 stuiver betaalde hij uiteindelijk 235,5 stuiver.

In 1698 was het weer hommeles tussen de dorpsheren Filip Ignace de Fierlant (heer in Bodegem, 1696-1716) en de graaf van Tirimont (Louis Alexander Schockaert, baron van Gaasbeek en heer van Bodegem). Meier Joannes Nicolay speelt in het conflict een opmerkelijk bedenkelijke rol. Op de schepengriffie eist hij allerhande extra administratieve kosten (*vacatien*) en hij benut gewetenloos de *beleyden* om boetes binnen te rijven.

42 personen ondertekenden de brief uit 1698, waaronder pastoor Petrus Michiels, meier Jan Fasseel en de pachters Adriaan Schoonjans, M. Taelmans, Peeter de Dobbeleer, Anthoon Taelmans, Francis Hoffmans, Joos de Win, Maximiliaan Straetmans, Michiel Plas, Gillis de Mol, Jacques Americx, Joos van Cauwelaert, e.a.

In een brief van 21 mei 1698 aan de Raad van Brabant beklagen 42 Bodegemse ingezetenen er zich over dat voor één en dezelfde inbreuk op de *beleyden*, zij bekeuringen en overige kosten voor de twee heerlijkheden worden aangerekend. Terloops verklaren de *arme supplianten* dat zij tot overmaat van ramp ook al geruïneerd werden door de oorlogstoestand. De verwoestende passages van de legerbendes van Lodewijk XIV veroorzaakten inderdaad heel wat veldschade, terwijl ook bekend is dat vrijwel alle huizen in brand werden gestoken.

² *Bodegem in vroegere tijden* 4 (2016) pag. 4.

Een thematische bloemlezing uit de beleyden van 1566 tot 1709.

Ter illustratie van het soort inbreuken die het voorwerp uitmaakten van de beleyden, geven we hieronder een thematische selectie, geordend naar gelang het handelt om het onderhoud van wegen, bruggen en waterlopen.

1. Inbreuken op onderhoud van wegen.

- Item in de straete naer droogenbroeck drie seer quaeye putten teghen de goeden **Gielis Raes** ende **IJsebrant Plas** (1586).
- Item in de honsemstraete bevonden de strate tusschen de goeden van mijn heere **Maes** ende de **weduwe van Adriaen Hannaert** nyet geeffent. Item int schoergath van tkerckvelt een straetken bevonden in den heym van **Peeter Suys** boomen den wagenwech te naer te staene soe datmen daer doere met geladen wagens qualijck soude connen passeren (1607).
- Item in de honsemstraete tegen den vijver van mijn heere **tSerclaes** bevonden veele boomen te diep inde straete te staene soe dat de straete heur behoirlijke wijdde nyet en heeft (...) ende int straetken lanckx henen den hoff van mijn heere **tSerclaes** nyet geeffent soe dat daer wagens qualijck souden rijden (1607).
- Item aenden vijver van mijnheere **tSerclaes** daer het oudt hoff van selven **tSerclaes** plach te staene bevonden veele willigen te diep in de straete geplant te sijne soe dat de selve straete heur behoirlijke wijdde nyet en heeft (1607).
- Item in tcoutergath van twelt geheeten de hoeve bevonden geen valveken [= valhek, slagboom] te hangen ten laste van **Peeter de Reuwe** (1607).
- Item tschoergatstraetken van het Steenberchvelt nyet rijbaer gevonden (...) en een eycke tstraetken te naer te staene ten laste van **Bartholomeus de Winne** (1607).
- Item bevonden eenen stal ende stroymijte te naer te staene het straetken vanden coutergathe van tkerselerenvelt soe dat men van tselve kerselerenvelt met wagens off met kerren nyet en soude connen keeren naer tstretenvelt dwelckmen nochtans plach te doene ten laste van **Henrick vanden bossche** (1607).

- Item in tstraetken aldaermen nade vondelstrate gaet bevonden eenen thuy[n] [= omheining] te staene den welcken daer nyet behoirde te staene ende is den selven gesedt bij **Peeter van droogenbroeck**. (1607).
- Item tcoutergat van tsollevelt off straetken bevonden in den heym van **Aert van droogenbroeck** eenen seer ombequaemen stichel [= laag muurtje of scheidingspaal] te staene waer over nyet mogelijk en is te schrijden dwelmen nochtans plach te doene gemerct daer eenen voetwech naer bruessele plach te loopen (1607).
- Item **Luycas plauster**, schaepherder van **Henrick de Mesmaecker**, bevonden metter daet het coutergat van thertbemptvelt aende personaetweyde oepen te breken ende met sijne schaepen daerdoere gedreven doer dbesayt landt (1607).
- **Mijnheer den pastoor** aen cueren ende cappelrije weyde die straete niet wel gemaect (1610).
- **Lieven Taelman** pachter tegen den Wayenberch die straete op sijne sijde nyet gehout (1638).
- **Peeter vander Borcht** pachter inde straete teghen die Voerthaege teghen sijn goet bevonden die straete geheel affgeschoten waer door die selve straete is geheel oneffen ende nyet rijbaer (1638).

- **Peeter Tambuyser** in de selve straete (d.w.z. van den driessche naer honsem) eenighe cleyne putten oft slaegen aen sijnen hoplochtinck (1638)
- **Adam Ophalffens** voor sijn huys d'meste te diepe inde straete geleyt (1638).
- **Anthoen de Raedt** als huerlinck van vuyl vijver bevonden aen d'een sijde ten hoffvelden eenen nieuwen heym gemaect te sijn boven den ouden heym ende daer bij een deel van de straete geincorporeert met een winckelhaeck hem geordonneert te stellen op den ouden voet (1638).
- Item int straetken gaende naer **David Goossens** hoff wesende kerck ende moelenwech bevonden eenen kersseleren dweers over die straete nyet connende passeren den selven te doen amoveren [= verwijderen] binnen de drie daghen naer de insinuatie ten laste van **Anthoen vanden houte** (1638).
- Item commende inde persoestraete bevonden diversche quaede slaeghen ende diversche eyckentacken van tronckeycken over de selve straet te hanghen, belettende de hoy en corenwagens te passeren en repasseren (...) tot laste van **Hendrick vander Smissen** (1642).
- Item aen den grooten maelvijver bevonden eenen grooten hoop vuytgeschoten aerde liggende in de straete ende belettende de hoy ende corenwagens ten laste van **Jan vander Elst** die de selve tot sijne behoefte vuytten voorschreven vijver heef geschoten (1642).
- Item bevonden dat **Anthoen de Raedt** als huerlinck van den vuylen vijver toebehoorende Joncker Theodore de Walsche, Capiteyn etca., liggende tegen over den maelvijver des heere van Bodeghem het aertgat [= uitweg voor de landbouw] alwaer de hoy bempden van **Joos van der Elst** ende de weduwe **Peeter Coppens** hunnen vuytrede hebben, bevonden gesloeten te liggen ende ongemaect om de hoywagens te passeren, geordonneert t'selve Aertgat te openen ende den vuytganck behoorelijck te effenen, de pene van t'voorseyde aertgat ende onrijbaerheyt getaxeert op II Rg [= twee Rijnsgulden] (1645).
- Item inde straete aende lange trappen vande kercke tegens de goederen vande cappelrije van Sint niclaes die in hueringe hout den **schoelmeester van bodegem**

de straete nyet behoirlijck gemaect ende tstrijchout nyet behoerelijck geleyt (1645).

- Item op donderste hoeve naest Bodegem naest de kercke van Bodegem bevonden dat **Philips Schoonjans** het schoergadt ende voetwech heeft gesloten gaende op de voorseyde hoeve geordonneert te openen (1645).
- Item tegens den rondensbosch des cloosters van grooten Beygaerden in t'affcomen van de groenstraete in de persoonstraete geordonneert aen de **Vrouwe Abdisse** de selve straete behoorelijck te doen effenen opdat de geladen wagens connen sonder perijckel van vallen passeren verclaert beleybaer (1654).

2. Schadegevallen aan bruggen.

- Item te Sibbeke aent borreken bevonden op den sijde vande meersch dyen in hueringe heeft **Steven vanden houte** de brugge nyet gemaect (1607).
- Int selve straetken (d.w.z. aldaermen nade vondelstrate gaet) **mijnen heere Maes** ende **Peeter van droogenbroeck** en hebben geen brugsken geleet over de beke doer tselve straetken loopende noch deselve beke geaccommodeert om daerdoere met eegden ploegen ende peerde te rijden (1607).
- De selve (**Lieven**) **Taelman, Gillis de Clercq, Philps SchoonJans, Anthoen de Raedt** in de straete teghen de Voerthaege aende Brugge bevonden met veele gaeten ende innelijck Rijbaer sonder perijckel geordonneert de selve Brugge behoerlijcke op te nemen houten ende breeder te maecten binnen drie daeghen naer de Insinuatie (1622).
- Die steynen brugge aenden driesch van Bodegem geordonneert de selve behoirlijck te repareren de welcke eensdeels wilt innevallen staende voor d'eene hellicht tot laste van de **kercke van bodeghem** voor een vierendeel tot laste van **Joos van overstraeten** schepen ende voor d'ander vierendeel tot laste van **Philips Schoonjans** brouwer (1638).
- Duer die voorseyde brugge op den driesch eenen grooten quaede put oft slach half ten laste des voersijde **Joos van overstraeten** ende half ten laste des voorschreven **Philips Schoonjans** (1638).
- Item bevonden dat de weduwe **Aerts de pleckere** t'vondel off brugge over de beke gelegen hebbende aen seker haere

Bovenstaande tiendekaart van het Sint-Janshopsitaal (1712) toont de velden vanaf het dorpscentrum tot aan Rondenbos. In het midden onderaan herkent men het Personaatshof.

hoffstadt, haer te deele gevallen bij doode **Peeters Tambuyser** aen de straete commende van Bodeghem naer hoensem, de welcke bij haeren auther off van haeren twegen is affgeworpen, mitsgaeders dat den wegh door haere voorseyde hoofstadt ende Boomgaert over den voorseyde vondele [= smal bruggetje] loopende naer den herwegh is gestopt, ende den steenen stichel van den selven wegh vuytgeworpen, is geordonneert de voorschreven brugge off vondel binnen drie daegen naer d'Insinuatie wederomme te stellen in haeren behoorelijcken staet gelijk die is geweest in voorleden tijde mitsgaeders haer geordonneert den voorschreven wegh behoorelijk te openen ende ganckbaer te maecten ende den steenen stichel te stellen in sijnen voorgaende staet partije geheele etca. de pene getaxeert op III Rs [= vier Rijnsgulden] (1645).

- Item de brugge liggende over de molenbeke achter het casteel vanden heere Raedt **Vequemans** bevonden deselve geensints te deugen welke brugge moet worden gemaect halff bij den voornoemden heere ende halff bij den **muylde** (1689).

3. Aangaande waterlopen en vijvers.

- Item aen de cruyslochten moet **Jan Jacops** eenen grecht openen drie voeten

wijt ende alsoo van boomen aende straete tot in de beke (1586).

- Item aen den meersch van de **weduwe Merten Macharis** bevonden seeckere else struycken de beke te naer te staene soe dat de selve beke heure behoirlijke wijdde nyet en heeft ende de selve beke nyet geruymp te sijne (1607).

- Item aen den opstal van **Wijnant Willems** bevonden den waterloop vervuylt te sijne ende diversche groote houten daerinne te liggen (1607).

- Item aen de maelbeke op de sijde vanden meersch van **Huybrecht Coppens** bevonden eenen alboom [= abeel, populier] de selve beke te naer te staene soe dat dwater sijnen loop nyet wel en can hebben (1607).

- Item inde personaetstraete lanx henen den Cuerenbogaert aengaende den **pastoir van boedegem** bevonden eenen grecht off waterloop nyet vuytgeschoten (1607).

- Item aenden meersch van **Aert van drooghenbroeck** de maelbeke bevonden ongheruymp ende verwildert (1609).

- Item aen doude beke gheleghen inden langhenbroeck meersch toebehorende den **Heere in Bodeghem** de beke ongheruymp ende bijnaer toe te sijne ende overmidts eenighe schaede soude connen lijden door het nyet affloopen vanden watere ende doerdyen het selve water oock dient totten moelen (1609).

Centraal op de nevenstaande kaart uit 1712 staat het omwalde dorpskasteel Castelhof (aan de huidige Molenstraat). Ten noorden van het Castelhof ligt de maalvijver van de watermolen. Ten oosten van het kasteel herkent men het Hof te Voorde. Ten zuiden van Castelhof stoten we hier op een zeldzame afbeelding van het pachthof van kanunnik Alvarado y Bracamonte, gelegen aan het kruispunt van de huidige Molenstraat en de Sint-Martinusstraat (perceel nr.6, 332 roeden groot).

- *Item de maelbeke beneden trat [= het watterrad van de molen] soe verre als bevonden nyet gheruympt ende groote struyckelingen daer inne bevonden sulcx dat de beke bijnaer toe was tot laste van den **Heer in Bodeghem** (1609).*
- ***Aert taelman** geen behoorlijk strijckhout [= houten vlechtwerk ter versteviging van beek- of vijverkanten dat belet dat de oevers zouden afkalven] geleyt dat het water sijnde sijnen afftreck can hebben ende die straete naer den ronnenbosch niet behoorlijk gehout noch die grechten op weder sijden niet behoorlijk vuytgescoten (1610).*
- *Inde neerstraete aenden hoeck van dnat bunder van **Jan vander cappen** aen eenen hoeck ende aen **Aert Taelman** op den anderen hoeck ende beneden **Peeter de raedt** bevonden den waterloop geheel versluyt sulcx dat d'wateren inde afftreck vande mere comen naeden hertbempt nyet en heeft daermen nochtans verstaet datter eertijts over die voors. straete heeft gelegen een gote oft een brugge ten laste den voors. drie regenoten (1622).*

- *Item aen den grooten maelvijver des heere **van Bodeghem** bevonden groote utgevloeyde gaeten daer door de straete cortelicke sal geraecken door te breken is geordonneert de selve te stoppen (1642).*
- *Item te Voorde bevonden de beke van **Peeter van Droogenbroeck** niet geruympt aen sijne hoffstadt (1642).*
- *Item bevonden in de straete aen de thienschuere den waterloop niet behoorelijk geruympt noch strijckhout geleyt ordonneren oversulcx aen **Pauwel van den Winkel** ende **Jan van de velde** te leggen behoorelijk strijckhout (1655).*
- *Item aen de Nedercamme van **Philips Schoonjans** bevonden den cant tegens den gemeynen driesch in de beke te sijn affgesoncken, geordonneert den selven beeckcant behoorelijk te pijlen ende den staeck in de beke staende t'amovieren (1657).*

Edgard Van Droogenbroeck
Secretaris Heemkring B.K.W.